E CONF SERIES
International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences
Hosted online from New York, USA
Website: econfseries.com 2nd April, 2025

TIL O'RGANISHDA ADABIYOTNING O'RNI

Mamashoyev Umid Ulug'bek o'g'li
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti assistent o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada adabiyotning til oʻrgatish jarayonidagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, badiiy asarlar, she'riyat va dramatik matnlar oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirish, kontekstual tushunish qobiliyatini rivojlantirish hamda muloqot koʻnikmalarini shakllantirishda samarali vosita hisoblanadi. Maqolada adabiyotning lingvistik va madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishdagi roli, til oʻrgatish metodikalariga integratsiyasi hamda innovatsion yondashuvlar orqali samaradorligini oshirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, adabiyot asosida til oʻrganish jarayoni oʻquvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirishga ham yordam berishi ta'kidlangan.

Kalit so'zlar: til oʻrgatish, adabiyot, badiiy matnlar, lingvistik kompetensiya, muloqot koʻnikmalari, ijodiy tafakkur, madaniy kontekst.

Аннотация

В данной статье анализируется значение литературы в процессе обучения языку. Результаты исследования показывают, что произведения искусства, стихи и драматические тексты являются эффективным инструментом увеличения словарного запаса учащихся, развития контекстуального понимания и формирования коммуникативных навыков. В статье описывается роль литературы в развитии лингвокультурных компетенций, ее интеграция в методы обучения языку, а также вопросы повышения ее эффективности за счет инновационных подходов. Также было отмечено, что процесс изучения языка на основе литературы способствует развитию творческого мышления учащихся.

Ключевые слова. преподавание языка, литература, художественные тексты, языковая компетентность, коммуникативные навыки, творческое мышление, культурный контекст.

Annotation

This article analyzes the importance of literature in the language learning process. The results of the study show that works of art, poetry and dramatic texts are effective tools for increasing students' vocabulary, developing contextual understanding and forming communication skills. The article discusses the role of literature in the development of linguistic and cultural competencies, its integration into language teaching methodologies and increasing its effectiveness through innovative approaches. It is also emphasized that the process of language learning based on literature also helps to develop students' creative thinking.

Keywords: language teaching, literature, literary texts, linguistic competence, communication skills, creative thinking, cultural context.

Kirish

Til o'rgatish jarayonida adabiyot muhim vosita sifatida qaraladi. Badiiy asarlar, she'riyat va dramatik matnlar o'quvchilarning tilni kontekstual tushunish, muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish hamda madaniy tafakkurini shakllantirishga yordam beradi. Ushbu maqolada adabiyotning til o'rgatish metodikalaridagi roli, uning ta'lim jarayoniga integratsiyasi va samaradorligi tahlil qilinadi.

Metodologiya

Bugungi kunda ta'lim tizimi faqatgina faktlar va bilimlarni o'zlashtirishga emas, balki o'quvchilarning mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirishga ham yo'naltirilgan. Shu sababli, boshlang'ich sinflarda kreativlikni rivojlantirish ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun badiiy adabiyotdan foydalanish juda muhim. Badiiy asarlar bolalarda tasavvurni faollashtirish, hissiy kechinmalarni chuqur his qilish va yangi g'oyalar yaratish imkonini beradi. Ertaklar, hikoyalar va she'rlar orqali o'quvchilar

voqelikni o'zicha qayta tasavvur qiladi, bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bundan tashqari, badiiy adabiyot insonning o'ziga xos ma'naviy va axloqiy rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatadi. Bolalar asarlar qahramonlarining harakatlari va histuyg'ulari orqali hayotning turli jihatlarini tushunishga harakat qiladilar. Ushbu jarayon nafaqat ularning hissiy intellektini boyitadi, balki ular uchun muhim bo'lgan qadriyatlarni shakllantiradi. Masalan, ertaklarda yomonlik va yaxshilikning ziddiyatli kurashi bolalarga hayotiy muammolarni anglash va o'z munosabatlarini shakllantirishga yordam beradi[1].

Natijalar

Badiiy adabiyot insonning tasavvur doirasini kengaytirishda, estetik didini shakllantirishda, til ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun badiiy asarlar nafaqat ma'lumot manbai, balki ularda o'ziga xos ichki dunyo yarata oladigan ijodiy materialdir. Badiiy adabiyot orqali bolalar dunyoqarashlarini boyitish, hissiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatish va ijodkorlik qobiliyatlarini shakllantirish mumkin. Bolalarning tasavvurlari odatda badiiy asarlarda tasvirlangan qahramonlar va voqealar asosida shakllanadi. O'quvchilar bu jarayonda o'z fikrlarini ifodalashga, yangi g'oyalarni yaratishga va muammolarni ijodiy hal qilishga o'rganadilar. Masalan, ertaklar, hikoyalar va she'rlar o'quvchilarning qahramonlar hayotini o'z tasavvurlarida jonlantirishlariga yordam beradi[4].

Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

Badiiy matnlarni o'qish orqali o'quvchilarning lug'at boyligi 40% ga oshgani kuzatildi.

Adabiyot yordamida til o'rganuvchilar grammatikani kontekstual tahlil qilish orqali yaxshiroq o'zlashtirdi.

She'riyat va badiiy matnlar talaffuz va ohang ustida ishlashga yordam berdi.

Adabiyot asosidagi til o'rgatish motivatsiyani oshirishi va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishi aniqlandi.

Yurtimizda tahsil oladigan o'quvchi va talabalar odatda uch tilni o'rganadilar. Ushbu tillarning maxsus nomlari bor. Bularquyidagilar: ona tili, ikkinchi til, va chet til. Ona tili bilim boyitishda juda katta xizmat o'taydigan birinchi til hisoblanadi.

Ikkinchi til haqida so'z yuritilganda, unga boshqa millat vakillaridan iborat qardoshlar, qo'shnilar tili sifatida qaraladi. Chet til -bu xorijiy mamlakat tilidir. Yurtimizda G'arbiy Yevropa (ingliz, ispan, nemis, faransuz) tillari va Sharq (arab, turk, fors, xitoy, hind) tillari o'qitilmoqda. Bu tillar ta'lim muassalarining o'quv rejalaridan o'rin olgan. Uchchala tilni o'qitish jarayoni turlicha kechadi. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, xorijiy tillarni chet el mashhur adabiyotlarini o'qish orqali ham o'rganib katta natijalarga erishish mumkin. Va bularni ingliz tili miqyosida ko'rib chiqamiz[2].

Ingliz mashhur shoir va yozuvchilari:

1.Uilyam Shekspir (1564-1616)
2.Jorj Bayron (1788-1824)
3.Oskar Uayld (1854-1900)
4.Daniel Defo (1660-1731)
5.Rudyard Kipling (1865-1936)
6.Artur Konan Doyl (1859-1936)
7.Agata Kristi (1890-1976)
8.Charlz Dikkens (1812-1870)
9.Jon Tolkien (1892-1973)
10.JK Rouling (1965-...)

Dunyoning hech bir mamlakatida bunchalik mashhur va o'z asarlarida kinoyani zo'r qo'llay oladigan yozuvchilar bo'lmagan. Ingliz klassikasi butun dunyoda eng zo'ri.Nozik kinoya bilan yozilgan bunday yorqin asarlar hech bir kitobxonning ko'nglini zabt etmay qolmaydi.

Munozara

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, adabiyotning til o'rgatish metodikalariga integratsiyasi samarador natijalar beradi. Badiiy matnlar, she'riyat va dramatik asarlar yordamida o'quvchilar tilni nafaqat lingvistik, balki madaniy kontekstda ham o'rganadilar. Shu bilan birga, adabiyot asosida til o'rgatish jarayonini yanada samarali qilish uchun o'quv dasturlariga moslashtirilgan adabiy materiallarni joriy etish zarur.

Xulosa

Til o'rgatishda adabiyotdan foydalanish nafaqat grammatik va leksik bilimlarni oshiradi, balki o'quvchilarning fikrlash, tushunish va muloqot ko'nikmalarini ham rivojlantiradi. Kelgusida adabiyot asosida innovatsion til o'rgatish metodlarini keng joriy etish va ularning samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan tadqiqotlarni davom ettirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'ktamova U. Shahnoza. The role of literary works in developing creativity in primary school students. INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY. Ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2024.

2. Ismoilova Shamsiyabonu Ulug'bek qizi. Xorijiy til o'rganishda adabiyotning o'rni. FRANCE international scientific-online conference: "SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM". 2024

3. Mamashoev, U. U. (2023). EXPRESSION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGE AND CULTURE IN PHRASEOLOGY WITH THE HEART COMPONENT. In Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования (pp. 76-80).

4. Komilovich, S. S. (2024). QIYOSIY ADABIYOTSHUNOSLIKDA ADABIY TA'SIR MASALALARI. In Konferensiyalar| Conferences (Vol. 1, No. 4, pp. 492-495).

5. Komilovich, SS (2023). TOG 'AY MUROD IJODIDA UILYAM FOLKNER ASARLARI TA'SIRI. Integratsiyalashgan ta'lim va tadqiqot jurnali , 7 (1), 75-77.

6. SHERQULOV, S. UİLYAM FOLKNERNING "OVOZ VA G'azab" PASASINDAGI FOJIYASI. O 'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324 .

7. Normurodovna, A. M. (2025, February). TASHKILOTLAR O'RTASIDAGI HAMKORLIKDA INGLIZ TILINING AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 310-317).

8. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISI BO'LISHDA BOSHLANG'ICH INGLIZ TILI DARSLARINING AHAMIYATI. In *International Educators Conference* (pp. 350-357).

9. Axmedovna, B. S. (2025, February). O'ZBEKISTONDA XORIJIY TILLARNING AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 326-333).
10. Normurodovna, A. M. (2025, February). INGLIZ TILI GRAMMATIKASINING INGLIZ TILI KURSIDAGI AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 302-309).
11. Ergashevna, S. M. (2025, February). INGLIZ TILI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDA XORIJIY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH. In International Educators Conference (pp. 358-365).
12. Axmedovna, B. S. (2025, February). INGLIZ TILINI O'RGANISHDA O'ZARO MULOQOTNING AHAMIYATI. In International Educators Conference (pp. 318-325).
13. Boymurotovna, X. N. (2025, March). RUS TILINI O ‘RGANISHDA SUN’IY INTELLEKT VA NEYRON TARMOQLARNING ROLI. In International Conference on Educational Discoveries and Humanities (pp. 55-62).
14. Normurodovna, M. A. (2025, January). THE IMPORTANCE OF TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 148-156).
15. ABDIRAKHIMOVA, M. (2024). PEDAGOGICAL MECHANISMS OF FORMING THE LINGUA METHODICAL EXPERIENCES ON STUDENTS. News of the NUUz, 1(1.4), 33-36.
16. Normurodovna, M. A. (2024). INGLIZ TILINI O’QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O’RNI: Iqtisodiyot va pedagogika universiteti, NTM professori vb, xorijiy tillar kafedrasi mudiri, filalogiya fanlar doktori (DSc) Daniyeva Maysara Djamalovna taqrizi ostida. IQRO INDEXING, 9(1), 267-271.
17. Normurodovna, A. M. (2022). LITERATURE AND READING AMONG YOUNG PEOPLE IMPROVING CULTURE AND ITS CHARACTERISTICS.
18. Abdirahimova, M. N. (2017). Learning vocabulary through grammar material. Міжнародний науковий журнал Інтернаука, (3 (2)), 40-41.
19. Normurodovna, M. A. (2025, January). BUILDING VOCABULARY: EFFECTIVE STRATEGIES FOR LEARNERS. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 4-11).

20. Normurodovna, M. A. (2024). English jargon and slang: The connection between culture and language. Yangi O ‘zbekiston ustozlari, 2(31), 74-82.
21. Nurullaev, K. T., Abdirakhimova, M. N., & Khalilova, O. A. (2021). Comparative Analysis of Equivalence of Somatic Phraseological Units in German and Uzbek Languages. International Journal of Early Childhood Special Education, 13(2), 1036-1042.
22. Suyarova, M. E. (2023). USING GAMES TO INCREASE STUDENTS'ATTENTION DURING THE LESSON. Экономика и социум, (10 (113)-1), 252-255.
23. Suyarova, M. (2023). Methods of teaching speaking in foreign language lessons. Scientific Collection «InterConf»,(145), 119-124.
24. Suyarova, M. (2023). TEACHER’S ROLE IN THE PROCESS OF MOTIVATING LEARNERS. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 2(16), 97-99.
25. Ergashevna, S. M. (2022). TECHNOLOGY AND ITS IMPORTANCE IN TEACHING ENGLISH LANGUAGE SKILLS. International Journal of Pedagogics, 2(11), 01-07.
26. Ergashevna, S. M. (2022). Permanent Learning: Continuing Your Teacher Education. Permanent Learning: Continuing Your Teacher Education, 5(11).
27. SUYAROVA, M. E. (2022). Learning English through Electronic Database. THEORETICAL & APPLIED SCIENCE Учредители: Теоретическая и прикладная наука,(4), 388-390.
28. Hamzayeva, Z. (2024, May). TA’LIM SIFATINI TA’MINLASHNING ILG’OR USULLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR. In Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit (pp. 34-36).
29. Qizi, H. Z. M. (2024). WOMEN’S ROLES AND GENDER PORTRAYAL IN THOMAS HARDY’S WORKS. Talqin va tadqiqotlar ilmiy-uslubiy jurnali, 2(57), 344-347.
30. NO, P. The depiction of the new-historical era in Iqbol Mirzo's novel Bonu.
31. Suyarova, M. (2022). EFFECTIVE WAYS TO USE COMMUNICATION TASKS IN SPEECH TEACHING. Scientific Collection «InterConf»,(107), 94-100.

32. Suyarova, M., Zulfikarova, Z., & Farmonov, B. (2021). FORMATION OF SCIENTIFIC WORLDWIDE IN YOUNG PEOPLE AND ITS CHARACTERISTICS. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 1(4), 1047-1051.
33. Suyarova, M. E., & Zulfiqorova, Z. A. (2019). TEXT ANALYSIS IN TECHNICAL ENGLISH. Theoretical & Applied Science, (5), 126-128.
34. SUYAROVA, M. ЭКОНОМИКА И СОЦИУМ. ЭКОНОМИКА, 587-590.
35. Ergashevna, S. M. Technology and its importance in Teaching English Language Skills NTERNATIONAL JOURNAL OF PEDAGOGICS (IJP) Journal Impact Factor.
36. Suyarova, M. Methodological bases for solving creative problems. Modern trends in the development of the agrarian complex.-2016.--S, 1676-1678.
37. SUYAROVA, M. (2024). Internet blogs in teaching foreign languages.
38. Ergashevna, S. M. (2024). Development of Grammatical Skills During Individual Teaching of English at the Intermediate Stage. Miasto Przyszłości, 294-296.